

8.4.2016

Dnro 5498/2/15

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Jussi Pajujoja

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Matti Vartia

VERENSOKERIMITTARIN HALTUUN ANTAMISEN EPÄÄMINEN

1

KANTELU

Erään kanteluasian yhteydessä kävi ilmi, että Kuopion vankilassa vangeilla ei ole mahdollisuutta saada haltuunsa omaa verensokerimittaria ja verensokerin mittaamiseen tarvittavia mittausliuskoja. Kanteluasiassa jäi epäselväksi, perustuuko päätös kieltää oman verensokerinmittarin hallussapito lääketieteelliseen arvioon mittauksen tarpeellisuudesta vai valvonnallisiin seikkoihin sekä se, miten oman verensokerimittarin ja mittausliuskojen hallussapidon epäämisestä päätettäessä menetellään. Tapauksessa kantelijalla oli tyypin 2 diabetes ja hän oli ennen vankilaan tuloaan mittaillut sokeriarvojaan 1-3 kertaa päivässä. Päätin ottaa asian omana aloitteenani tutkittavaksi.

2

SELVITYS

Kantelun johdosta hankittiin Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön lausunto. Keskushallintoyksikkö hankki asian johdosta selvityksen Kuopion vankilan johtajalta ja Vankiterveydenhuollon yksikön Kuopion poliklinikalta.

Kuopion vankilan johtajan selvityksen mukaan verensokerimittareissa ja verensokerin mittaamiseen tarvittavissa liuskoissa on kyse yksinomaan vankien terveydenhuoltoon liittyvästä asiasta, minkä vuoksi vankien tarpeet kyseisessä asiassa tulisi täyttyä Vankiterveydenhuollon yksikön toiminnan ja palveluiden sekä heidän jakamansa välineistön kautta. Mikäli vanki on pyytänyt saada haltuunsa oman verensokerimittarin, vankilan henkilökunta ei ole tehnyt pyyntöihin kirjallisia kielteisiä päätöksiä eikä antanut oikaisuvaatimusosoituksia.

Vankiterveydenhuollon yksikön Kuopion poliklinikan selvityksen mukaan vankeusaikana Vankiterveydenhuollon yksikkö vastaa vangin hoitoon liittyvien hoitotarvikkeiden saatavuudesta ja kustannuksista. Vangin hoidon niin vaatiessa hänelle luovutetaan haltuun henkilökohtainen verensokerimittari. Verensokerimittari luovutetaan terveydellisin perustein silloin, kun hoito vaatii potilaan verensokerin omaseurantaa. Muutoin verensokerin mittaaminen tapahtuu poliklinikalla sairaanhoitajan vastaanotolla. Insuliinidiabeetikot saavat aina henkilökohtaisen verensokerimittarin ja mittausliuskat. Tyypin 2 diabeetikoille ne luovutetaan lääkärin määräyksellä.

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön lausunnossa katsottiin, että oman verensokerimittarin ja mittausliuskojen haltuun antamisessa on kyse omaisuuden haltuun antamista koskevista päätöksistä. Niiden haltuun antaminen voidaan evätä vankilan henkilökunnan toimesta vankeuslain 9 luvun 1 §:ssä tai tutkintavankeuslain 5 luvun 1 §:ssä mainituilla perusteilla. Kyseiseen päätökseen on tällöin lisättävä oikaisuvaatimusosoitus.

RATKAISU

3.1

Oikeusohjeita

Vankeuslain 9 luvun 1 §:n mukaan vanki saa vankilassa pitää hallussaan kohtuullisen määrän henkilökohtaista omaisuutta. Esineen tai aineen hallussapito voidaan evätä jos:

- 1) esineestä tai aineesta aiheutuu vaaraa henkilön turvallisuudelle;
- 2) esine tai aine erityisesti soveltuu omaisuuden vahingoittamiseen;
- 3) esineen tai aineen hallussapidosta vankilan tai vankilan osaston olosuhteet ja valvonnan aste huomioon ottaen aiheutuu erityistä haittaa vankilan yleiselle järjestykselle;
- 4) esinettä tai ainetta ei voida ilman kohtuutonta vaivaa tai sitä vahingoittamatta tarkastaa;
- 5) esinettä tai ainetta käytetään tai on perusteltua syytä epäillä, että sitä tullaan käyttämään rikoksentekovälineenä;
- 6) vankila on hankkinut vastaavan esineen vangin käyttöön.

Vankeuslain 9 luvun 9 §:n mukaan ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tekee päätöksen siitä, että omaisuutta ei anneta vangin haltuun. Ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies voi antaa vangin haltuun sellaisia esineitä ja aineita, joiden hallussapito on vankilassa sallittua.

Vankeuslain 20 luvun 1 §:n mukaan vanki saa vaatia oikaisua tai valittaa Rikosseuraamuslaitoksen päätöksestä, joka koskee 9 luvun 1 §:ssä tarkoitettua omaisuuden hallussapidon epäämistä. Luvun 3 §:n mukaan aluejohtaja ratkaisee asiaa koskevan oikaisuvaatimuksen. Luvun 4 §:n mukaan oikaisuvaatimuksen johdosta annettuun aluejohtajan päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Luvun 6 §:n mukaan hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

Vankeuslain 10 luvun 1 §:n mukaan Vankiterveydenhuollon yksikkö vastaa vangin lääketieteellisten tarpeiden mukaisen terveyden- ja sairaanhoidon sekä lääkinnällisen kuntoutuksen järjestämisestä. Vankiterveydenhuollon yksiköllä on sairaaloita ja poliklinikoita, joilla on toimipaikkoja Rikosseuraamuslaitoksen eri yksiköissä. Vankiterveydenhuollon yksikössä potilaana olevaan vankiin sovelletaan tätä lakia ja rangaistusten täytäntöönpanosta yksikössä vastaa Rikosseuraamuslaitos.

Vankeuslain 10 luvun 7 §:n mukaan vangin lääketieteellisten tarpeiden mukainen terveydenhoito, sairaanhoito ja lääkinnällinen kuntoutus maksetaan valtion varoista. Luvun 10 §:n mukaan vangin lääkityksestä, lääkkeiden hallussapidosta, tutkimuksesta ja muusta terveydenhuollosta vankilassa päättää Vankiterveydenhuollon yksikön lääkäri.

Tutkintavankien osalta on vastaavan sisältöiset säännökset tutkintavankeuslain 5 luvun 1 ja 8 §:ssä sekä 6 luvun 1 ja 7 §:ssä.

3.2

Kannanotto

Asiassa on kyse siitä, onko oman verensokerimittarin haltuun antamisessa kyse vankeuslain 9 luvun 1 §:n tai tutkintavankeuslain 5 luvun 1 §:n mukaisesta omaisuuden haltuun antamisesta koskevasta päätöksestä. Mikäli asiassa on kyse tällaisesta päätöksestä, vangin oman verensokerimittari on annettava hänelle haltuun, jollei sen epäämiselle ole pykälän mukaisia edellytyksiä. Säännöksen mukaan esineen hallussapito voidaan evätä lähinnä valvonnallisilla perusteilla eli silloin, kun siitä aiheutuu vaaraa vankilan järjestykselle ja turvallisuudelle.

Säännöksen mukaan esineen haltuun antamista ei voida evätä pelkästään sillä perusteella, että sen hallussapito katsotaan tarpeettomaksi esimerkiksi vangin terveydenhuollon kannalta. Esineen hallussapito voidaan evätä myös silloin, jos vankila on hankkinut vastaavan esineen vangin käyttöön. Vangilla on myös muutoksenhakuoikeus päätöksestä, jolla evätään esineen haltuun antaminen.

Vankiterveydenhuollon yksikkö vastaa siitä, että vangin terveydenhoidon niin vaatiessa hänelle annetaan yksikön hankkima verensokerimittari ja verensokerin mittaamiseen tarvittavat mittausliuskat. Mikäli Vankiterveydenhuollon yksikkö katsoo, ettei verensokerimittarin luovuttamiseen ole terveydellisiä perusteita, vangilla ei ole muutoksenhakuoikeutta kyseisestä ratkaisusta. Terveydenhoitoa koskevissa ratkaisuissa on kyse tosiasiallisesta hallintotoiminnasta, josta ei ole muutoksenhakuoikeutta.

Käsitykseni mukaan Vankiterveydenhuollon yksikön tekemässä harkinnassa siitä, onko lääketieteellisiä perusteita luovuttaa vangin haltuun yksikön hankkima verensokerimittari, ja vangin pyynnössä saada haltuun itse hankkimansa verensokerimittari on kyse kahdesta eri asiasta, joita ei pidä eikä voida sekoittaa keskenään. Yhdyn Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön näkemykseen siitä, että mikäli vanki pyytää vankilalta lupaa saada haltuun oma verensokerimittarinsa ja mittausliuskoja, niitä koskevaa pyyntöä on käsiteltävä omaisuuden hallussapitoa koskevien säännösten mukaisesti. Mikäli pyyntöön ei suostuta, asiassa on tehtävä kielteinen päätös, johon on liitettävä oikaisuvaatimusosoitus. Vangilla tulee olla mahdollisuus saattaa vankilan asiassa tekemän päätöksen asianmukaisuus ensin oikaisuvaatimuksena aluejohtajan ja sen jälkeen valituksella hallintotuomioistuimen ratkaistavaksi.

4

TOIMENPITEET

Saatan edellä esittämäni käsityksen asianmukaisesta menettelytavasta verensokerimittarien ja mittausliuskojen haltuun antamista koskevassa asiassa Kuopion vankilan ja Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön tietoon lähettämälle heille jäljennöksen tästä päätöksestäni.

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikköä pyydetään ilmoittamaan päätöksestä Rikosseuraamusalueiden aluekeskuksille.